

STRING SERENADES

VOLUME 4

REINECKE • WOLF • KARŁOWICZ • KALINNIKOV
ANIMA MUSICÆ CHAMBER ORCHESTRA

HUNGAROTON

STRING SERENADES, VOL. 4
REINECKE – WOLF – KARŁOWICZ – KALINNIKOV

Carl REINECKE (1824–1910): Serenade in G minor, op. 242 (1898)	26:48
1 I. Marcia. Molto moderato	3:18
2 II. Arioso. Andante sostenuto	4:14
3 III. Scherzo. Allegretto	3:37
4 IV. Cavatina. Adagio	5:53
5 V. Fughetta giojosa. Vivace	3:57
6 VI. Finale. Allegretto	5:37
7 Hugo WOLF (1860–1903): Italian Serenade in G major (1892). Molto vivo	6:55
Mieczysław KARŁOWICZ (1876–1909): Serenade in C major, op. 2 (1898)	21:08
8 I. Marsz. Allegro moderato	5:26
9 II. Romans. Andante con moto	6:08
10 III. Valc. Allegro moderato	6:03
11 IV. Finale. Allegretto non troppo	3:20
12 Vasilij KALINNIKOV (1866–1901): Serenade in G minor (1891). Andantino	5:54

Total time: 61:09

ANIMA MUSICÆ CHAMBER ORCHESTRA

László G. Horváth	1st violin, concertmaster	Gábor Németh	2nd violin
Gábor Szabó	1st violin	Tamás Bartók	viola
Tamás Szabó	1st violin	Ildikó Modrián	viola
Sasazuka Midori	1st violin	József Sándor	viola (1-6)
Róza Lachegyí	1st violin (1-6)	Tamás Bélik	viola (7-12)
Barnabás Vajda	1st violin (7-12)	Péter Váray	cello
Enikő Kiss	2nd violin	Attila Kónya	cello
Ottília Revóczky	2nd violin	Balázs Pintér	cello
Zsófia Baráti	2nd violin	Gábor Gyetvai	bass

LÁSZLÓ G. HORVÁTH

artistic director

Recording producer & editor: Zsuzsa Dvorák
Balance engineer: Domonkos Timár, Máté Timár
Recorded on 29–31 October, 2020 at Hungaroton Studio.

Photo: Mihály Samu Gálos • Design and prepress: Béla Ujváry
Liner notes & booklet editor: Enikő Gyenge • English translation: Richard Robinson

© 2022 Fotexnet Kft. • Catalogue No.: HCD 32853 • Made in EU

Serenades

The word 'serenade' has carried several different meanings throughout music history. The term originates with the Latin *serenus* (meaning soft, serene but also bright and light), and was used to designate night music offered under the windows of one's lady – by good luck it may have meant singing love songs in bright weather – where the singer customarily accompanied himself. This medieval courting practice is the general interpretation of a serenade which has persisted through ages and fashions in common practice and in musical compositions. The best known and most beautiful adaptation to art music is the serenade in Mozart's *Don Giovanni* (Deh! vieni alla finestra), sung with mandolin accompaniment by the nobleman to Elvira's maid.

An interesting digression in the genre is the Italian Baroque *Serenata*, which was simply a cantata of several movements for singers and instrumental forces performed occasionally (in the open air or as the highlight of an evening of entertainment) with simple stage props. Its poetic ideas encompassed the night, the world of dreams, and unrequited love, its greatest masters were Alessandro Stradella and Alessandro Scarlatti.

In the late Baroque and during Viennese Classicism, the serenade has lost its confessional night-music character and, embraced into the fashionable occasional greeting and entertainment music of the age (*cassatione*, *divertimento*, *notturno*), it was transformed into an instrumental genre of several movements. It was often only distinguishable from the symphony by its lighter character and more superficial elaboration, and the variable number of movements. Because of the open-air performance the ensemble consisted of portable instruments, and the frequent marching featured in the opening and closing movement were not accidental either, since the musicians had to enter and exit the scene of music-making. Regular movement-types were a serene slow movement, corresponding to the accompanied song (and often titled *Romance*) and a movement in variation form. The finale often rounded off the serenade with the partial or full repeat of the first march.

The wonderful Mozart serenades belong to the immortal works of the genre both for variety of instrumental ensemble and lyrical content.

In the 19th century, with the spread of public concert life, new forms of the serenade developed to meet the demands of the acous-

tics of large concert halls and the audience. Open-air performance ceased to be a primary consideration, so multi-movement compositions of lighter quality, termed serenade, were composed for a variety of ensembles from chamber groups to full symphony orchestras. These works often employed strings only (Dvořák, Tchaikovsky, Hugo Wolf, Elgar), but there were also special combinations of string and wind instruments (R. Strauss, Dvořák, Max Reger); the mixed chamber orchestra score of *Serenade No. 2* of Brahms, for example, lacks violins. Due to their character and themes the Hungarian Dances of Brahms and the Slavonic Dances of Dvořák may rightly be included among Romantic serenades, even if they are not titled as such.

In the 20th century Schönberg, Britten, Stravinsky and Bernstein had a preference for special combinations of voices and instruments in their compositions with serenade features. Neoclassicism, however, had a different taste, and it brought back the fashion of pieces for string ensemble (we may think of Bartók's *Divertimento* or Lajtha's two *Sinfoniettas*), and innumerable serenades were conceived for small chamber groups of two, three or four.

Carl Reinecke:
***Serenade in G minor*, op. 242 (1898)**

Reinecke was an important exponent of what is known as conservative Romanticism, a highly prolific composer, with about 280 opuses in almost every genre of the era. In addition, he carved out a place in music history as a conductor and pianist, and the longest serving chief conductor of the Gewandhaus orchestra in Leipzig, from 1860 to 1895. In this capacity he gained enduring respect as an interpreter of the works of his great contemporaries Mendelssohn, Schumann, and Brahms.

Reinecke's *Serenade* is a charming, entertaining work, though contemporary critics found it lacked the "deep content" they associated with large-scale orchestral works. Each of the six movements strikes an individual tone, with some unusual elements (for instance, the *Cavatina* is in 5/4 time). The *Finale* is an arrangement of a Russian folk theme, but respecting the traditions of the genre, it also recalls the melodies of the opening movement and the *Cavatina*. The premiere of the *Serenade in G minor* was conducted by Arthur Nikisch, who was Reinecke's successor on the conductor's rostrum of the Gewandhausorchester.

Hugo Wolf:

Italian Serenade, G major (1892)

Wolf is an unusual figure in Late Romanticism: a passionate Wagnerian, whose oeuvre, primarily Lieder, features to this day on concert programmes. He composed about 230 songs, mostly to poems by Möricke, Eichendorff, Goethe, and Spanish and Italian poets, with a strikingly unusual “psychological” treatment of the text. In 1883, when his idol Wagner died, he fell into deep depression, but he was helped through this low point by the attention of Franz Liszt, who encouraged him to develop larger, symphonic forms. In 1887 he wrote the first version of his elegant *Italian Serenade* for string quartet. He originally planned it to be in four movements, but due to a new onset of lethargy the piece remained unfinished. The quartet was probably inspired by some Eichendorff poems and a short story. The latter deals with a travelling violinist, who during his travels abroad hears an atmospheric Italian serenade performed by a small orchestra. The main theme of the piece is an unidentified Italian melody, and its lively, witty, virtuoso development is a fine example of the contemporary Italianate orchestral style (following in Mendelssohn’s footsteps).

Myeczysław Karłowicz:

Serenade in C major , op. 2 (1898)

Like Wolf, the Polish composer Mieczysław Karłowicz also died young and left a truncated oeuvre, and until a recent breakthrough the name of this Late Romantic master was mostly unknown to the musical world. He was born into a noble family in Vishnyeva, now in Belarus, and started learning the violin there (he was later to write his only concerto for the violin), later continuing his studies in Warsaw and Berlin under Heinrich Urban and Arthur Nikisch. His compositions show some kinship to Richard Strauss, Albéric Magnard, and Isaac Albéniz. Researchers consider his oeuvre to be the peak of Polish composition, a kind of transition between Fryderyk Chopin and Karol Szymanowski. During his short life, Karłowicz wrote one symphony, one violin concerto, and many symphonic poems and songs. Unfortunately, many of his compositions were lost in the Second World War.

The *Serenade in C major*, the premiere of which was conducted by Karłowicz’s beloved teacher Heinrich Urban, consists of 4 movements: March, Romance, Waltz, and Finale. It beautifully shows Karłowicz’s lyrical vein and his affinity with the serenades of Tchaikovsky and Dvořák.

Vasily Kalinnikov: *Serenade in G minor* (1891)

As a lyrical conclusion to this recording, we hear another serenade movement composed in the last decade of the nineteenth century, work by Vasily Kalinnikov. This is a Russian composition, following the path of Tchaikovsky, yet which in every respect is closely linked to the German serenade tradition. The name of Tchaikovsky is not mentioned by chance: he was Kalinnikov's friend and mentor, who arranged for his poor protégé to have a scholarship in the Moscow conservatory, then helped him to get a position as conductor. In spite of his brief life, Kalinnikov's compositional output was broad, including orchestral works (symphonies, symphonic tableaux, intermez-zos, and overtures), piano works (dances, character pieces), songs, and choral works. Vasily Kalinnikov's *Serenade in G minor* is a one-movement, lyrical composition. He works with a single theme, with a light, waltzing lilt, a texture studded with pizzica-to, and the freshness and optimism of spring.

Enikő Gyenge

About the orchestra

The **Anima Musicae Chamber Orchestra**, named as “the soul of music”, has gained the title *National Youth Orchestra 2018–2020*. It is one of the most dynamically developing youth ensembles in Hungary. They have received prizes and awards in several Hungarian and international competitions and are in demand at major concert and festival events in Budapest and Europe. The ensemble has performed with several renowned artists partnering **Kristóf Baráti, Barnabás Kelemen, Katalin Kokas, Kirill Troussov, Giovanni Guzzo, Zoltán Fejérvári, Sir James Galway, Csaba Klenyán, Ferenc Rados, Ditta Rohmann, Imre Rohmann, János Rolla, Gyula Stuller, Dénes Várjon, István Várdai, Tamás Vásáry and Andrea Vigh**. They consider it their mission to commission and perform contemporary Hungarian works. From the autumn of 2013 they launched a contemporary music workshop led by **Péter Tornyai**, the aim of which is to embrace an open attitude to and acceptance of contemporary music, so that they can convey today's music to the public in a more accessible way.

A szerenádrol

A szerenád megjelölés a zenetörténet során többféle zenei megnyilvánulást jelölt. A szó maga a latin *serenus*-ból (csendes, derűs, de derült-világos is) származik, és eredetileg éjszakai zenélést jelölt szíve hölgyének ablaka alatt – szerencsés esetben derült időben történő szerelmes dalolást – amelyet az énekes általában maga kísért. Ez a középkori eredetű udvarlási gyakorlat a szerenád legáltalánosabb értelmezése, amely korokon és divatokon át túlélt a hétköznapi és a zeneszerzők alkotásaiban, a műfaj a legszébb-legismertebb műzenei átültetése Mozart Don Giovannijának szerenádja (Deh! vieni alla finestra), amelyet a lovag Elvira szobalányának énekel, mandolinkísérettel.

Érdekes műfaji kitérőt jelent az olasz barokk serenata, amely nem volt más, mint rendhagyó keretekben (szabadtéren vagy esti mulatságok fénypontjaként) megszólaló cantata, egyszerű színpadi elemekkel előadott, többtételes, énekes és hangszeres erőket egyaránt felvonultató darab. Költői tartalma az éjszaka, az álmok világa és a beteljesületlen szerelem gondolköreit járta be, legjelentősebb mesterei Alessandro Stradella és Alessandro Scarlatti voltak.

A szerenád a későbarokk-klasszicizmus évtizedeiben elvesztette vallomásos hangú éjjelzene karakterét, és összeolvadva a korszak divatos alkalmi köszöntő és szórakoztató zenéivel (*cassatione*, *divertimento*, *notturmo*) többtételes hangszeres műfajjá alakult. Sokszor csupán könnyedebb hangvétele és felületesebb kidolgozottsága különböztette meg a szimfóniáktól, valamint a tételek számában megmutatkozó változatosság. A szabadtéri előadási lehetőség miatt elsősorban hordozható hangszerekből álló szerényebb létszámú együttes jelenthette az apparátust, és nem volt véletlen a nyitó és záró tételekben gyakran helyet kapó indulózene sem – hiszen a hangszereknek gyakran fel- illetve le kellett vonulniuk a zenélés helyszínéről. Szintén állandó tételtípus volt a derűs hangvételű, mérsékelt tempójú, kíséretes dalnak megfelelő lassútétel (néha *Romance* címen) és egy variációs tétel is, a végén pedig sokszor az első induló teljes vagy részleges megismétlésével kerekítette le a művet. Mozart csodálatos szerenád jellegű művei mind a hangszer-összeállítás változatossága, mind költői tartalom szempontjából a műfaj halhatatlan darabjainak számíthatnak.

A 19. században a nyilvános hangversenyélet elterjedésével a szerenádnak is kialakultak a nagy koncerttermek akusztikájára és

a közönség igényeire kialakított formái. A szabadtéri előadhatóság nem volt elsődleges szempont, szerenád címen könnyedebb hangvételű, töbttételes kompozíciók születtek igen változatos hangszer-kombinációkra, a kamaraegyüttesektől a nagyzenekarig. Gyakran alkalmaztak tisztán vonószekart (Dvořák, Csajkovszkij, Hugo Wolf, Elgar), de különleges vonós-fúvóskombinációk is megjelentek (R. Strauss, Dvořák, Max Reger), Brahms 2. szerenádjának vegyes kamarazenei hangszereléséből például teljesen kimaradtak a hegedűk. Brahms Magyar táncai és Dvořák Szláv táncai, ha címadásukban nem is, karakterük, üzenetük alapján joggal sorolhatók a romantikus szerenádmuzsikák közé.

A 20. században Schönberg, Britten, Stravinsky, Bernstein előszeretettel alkalmaztak különleges énekes-hangszeres hangszín-kombinációkat szerenád jellegű kompozícióikban, a neoklasszicizmus ízlésvilága azonban visszahozta a klasszikus vonószekarra komponált darabok divatját (Bartók Divertimentójára vagy Lajtha két Sinfoniettájára gondolunk), és megszámlálhatatlanul sok szerenád született 2-3-4-tagú kis kamaraegyüttesekre.

Carl Reinecke: g-moll szerenád, op. 242 (1898)

Reinecke az ún. konzervatív romantika fontos mestere, igen termékeny zeneszerző, mintegy 280 opusszal a kor műfajainak szinte mindegyikéből. Emellett mint karmester és zongoraművész, és mint a lipcsei Gewandhaus zenekart leghosszabb ideig (1860–1895) vezető karmester írta be nevét a zenetörténetbe. Ebben a minőségében elévülhetetlen érdemeket szerzett nagy kortársai, Mendelssohn, Schumann és Brahms műveinek tolmácsolójaként.

Reinecke Szerenádja elbűvölő és szórakoztató mű, bár korabeli kritikusi hiányolták belőle azt a fajta „mély tartalmat”, amelyet a nagyobb léptékű zenekari művekhez társítanak. A hat tétel mindegyike sajátos hangot üt meg, néhány szokatlan elemmel – a Cavatina tétel például 5/4-ben van. A Finaléban orosz népi témát dolgoz fel, de a műfaj hagyományait tisztelve felidézi a nyitótételt és a Cavatina melódiáit is. A *g-moll szerenád* bemutatása Arthur Nikisch nevéhez fűződik, aki Reinecke utódja volt a Gewandhausorchester karmesteri pulpitusán.

Hugo Wolf: Olasz szerenád, G-dúr (1892)

A zeneszerző a későromantika különleges alakja, szenvedélyes wagneriánus, akinek elsősorban daléletműve él máig a hangversenyek műsorain. Mintegy 230 dalt komponált, nagyobb részét Möricke, Eichendorff, Goethe, valamint spanyol és olasz költők verseire, egészen sajátos „pszichologizáló” szövegkezeléssel. 1883-ban bálványa, Wagner halálakor mély depresszióba süllyedt, Liszt Ferenc figyelme segítette át a holtpontra, aki nagyobb szimfonikus formák kidolgozására buzdította. 1887-ben írta meg elegáns *Olasz szerenádjának* első vonós négyes változatát, amelyet eredetileg négytétélesre tervezett, de egy újabb letargia-hullám miatt a darab befejezetlen maradt. Valószínűleg néhány Eichendorff-vers és egy novella inspirálta a kvartett írásakor, utóbbi egy utazó hegedűművészről szól, aki külföldi útja során egy kisenekartól hangulatos olasz szerenádöt hall. A darab főtémája egy azonosíthatatlan olasz melódia, élénk, szellemes, virtuóz kidolgozása a korabeli olaszos zenekari stílus (Mendelssohn nyomdokain) szép példája.

Mieczysław Karłowicz:

C-dúr szerenád, op. 2 (1898)

Wolfhoz hasonlóan Mieczysław Karłowicz lengyel zeneszerző szintén torzóban maradt

életművet hagyott hátra, a késő-romantika fiatalon elhunyt mesterének neve a közelmúltban történt áttörésig nagyrészt ismeretlen maradt a zenei világ számára. A mai Fehéroroszországhoz tartozó Visnyevában nemesi családban született, itt kezdett hegedülni tanulni – később hegedűre komponálta egyetlen versenyművét – majd tanulmányait Varsóban és Berlinben folytatta Heinrich Urbannál és Arthur Nikischnél. Kompozíciói Richard Strauss, Albéric Magnard és Isaac Albéniz zenéivel mutatnak rokonságot, kutatók a lengyel zeneszerzés csúcsteljesítményének értékelik életművét, egyfajta átmenetnek Fryderyk Chopin és Karol Szymanowski zenéje között. Rövid élete során Karłowicz írt egy szimfóniát, egy hegedűversenyt, valamint számos szimfonikus költeményt és dalt. Sajnos a második világháború során sok kompozíciója elveszett.

A *C-dúr vonósszerenádöt* 1898-ban mutatták be Karłowicz szeretett tanára, Heinrich Urban vezényletével. Négy tétel – Induló, Románc, Keringő, Finálé – szép példáját adja Karłowicz lírai tehetségének, valamint Csajkovszkij és Dvořák szerenádmuzsikája iránti affinitásának.

Vaszilij Kalinnyikov: g-moll szerenád (1891)

Felvételünk lírai lezárásaként egy szintén a 19. század utolsó évtizedében komponált szerenádtétel hangzik fel, Vaszilij Kalinnyikov műve, egy jellegzetesen Csajkovszkij nyomdokain járó orosz kompozíció, amely mégis minden ízében szorosan kapcsolódik a német szerenád hagyományokhoz. Csajkovszkij neve nem véletlenül merül fel itt: Kalinnyikov barátja és mentora volt, aki a moszkvai Konzervatóriumban ösztöndíjat járt ki szegény sorsú pártfogoltjának, majd karmesteri állásokhoz segítette. Kalinnyikov zeneszerzői életműve rövid élete ellenére terjedelmes: zenekari kompozíciók (szimfóniák, szimfonikus tablók, intermezzók, nyitányok), zongoraművek (táncok, karakterdarabok), dalok, kórusművek alkotják. *G-moll szerenádja* egytétéles, lírai kompozíció, egyetlen témát dolgoz fel, könnyed, kerिंगő-lejtéssel, pizzicatókkal tűzdelt írásmóddal, tavaszias frissességgel és optimizmussal.

Gyenge Enikő

A zenekarról

A „zene lelkéről” elnevezett **Anima Musicae Kamarazenekar** – a *Nemzeti Ifjúsági Zenekar 2018–2020* cím birtokosa – Magyarország egyik legdinamikusabban fejlődő fiatal együttese, több nemzetközi verseny és hazai díj kitüntette, Budapest és Európa rangos hangverseny-helyszíneinek és fesztiváljainak állandó szereplője. Az együttes számos neves művésszel lépett fel, **Baráti Kristóf, Kelemen Barnabás, Kokas Katalin, Kirill Trousov, Giovanni Guzzo, Fejérvári Zoltán, Sir James Galway, Klenyán Csaba, Rados Ferenc, Rohmann Ditta, Rohmann Imre, Rolla János, Stuller Gyula, Várjon Dénes, Várdai István, Vásáry Tamás és Vigh Andrea** partnereként. Hivatásuknak tekintik a mai magyar zeneművek előadását, koncertjeiken rendszeresen hangzanak el új, a zenekarnak ajánlott kortárs művek. 2013 őszétől kortárs zenei műhelyt indítottak, **Tornyai Péter** vezetésével. A műhely célja a kortárs zene felé irányuló nyitottság és befogadás megragadása, mellyel a közönségnek értékőbb tolmácsolásban adhatja át a mai zenét.

